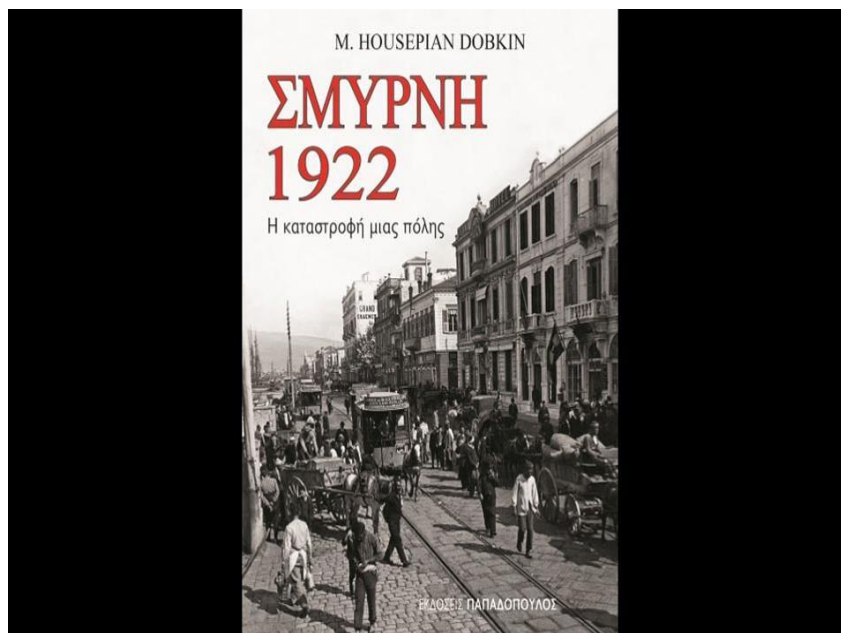

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 30.08.2014

Το τέλος της Σμύρνης

ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Όσα βιβλία και να διαβάσει κανείς για την καταστροφή της Σμύρνης, πάντα θα υπάρχει κάτι νέο που δεν είχε προσέξει, δεν είχε ακούσει. Η διαρκής επικαιρότητα του θέματος ενισχύεται από την επέτειο των 100 ετών από τη γενοκτονία των Αρμενίων το 2015. Πολλές πληροφορίες για την αρμενική κοινότητα της Σμύρνης μάς δίνει το κλασικό, πλέον, βιβλίο της Marjorie Housepian Dobkin (1922-2013) που πρόσφατα επανακυκλοφόρησε στα ελληνικά από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος. Στην αγγλική γλώσσα είχε εκδοθεί για πρώτη φορά το 1971 (η Housepian έκανε ακαδημαϊκή καριέρα στις ΗΠΑ) και στα ελληνικά είχε κυκλοφορήσει για πρώτη φορά το 1972 με τίτλο «Η Σμύρνη στις φλόγες».

Η νέα έκδοση περιλαμβάνει και τον ενδιαφέροντα πρόλογο του ιστορικού Βλάση Αγτζίδη που τοποθετεί το βιβλίο της Housepian σε ένα χρονικό οργανόγραμμα της έρευνας γύρω από την καταστροφή. Η Housepian, της οποίας ο παππούς σκοτώθηκε στη Σμύρνη το 1922, υπήρξε πρωτοπόρος καθώς σε ακόμη μία «άγουρη» εποχή (1971) είχε δημοσιοποιήσει την ιστοριογραφική μελέτη της με στοιχεία ως τότε ανέκδοτα. Γύρω από το ερώτημα «ποιος έβαλε τη φωτιά στη Σμύρνη», η Housepian έδινε χωρίς περιστροφές την απάντηση αξιοποιώντας επιπλέον μαρτυρίες Αμερικανών παρατηρητών που ενοχοποιούσαν χωρίς ελαφρυντικά την τουρκική πλευρά.

Το βιβλίο αξίζει να διαβαστεί όχι μόνο γιατί είναι γεμάτο πληροφορίες, αλλά και γιατί δίνει την εικόνα της κοινωνίας της Σμύρνης και της σφαγής από την αρμενική πλευρά. Ο Έλληνας αναγνώστης έχει περιορισμένη ενημέρωση για τα δεινά των Αρμενίων στη Σμύρνη, όπου υπήρχε μια μεγάλη κοινότητα αστικού, κυρίως, πληθυσμού. Η Housepian, με ψυχραιμία αλλά και χωρίς περιστροφές, δημοσιοποιεί

περιστατικά (με ονοματεπώνυμο) τα οποία έχουν αντιστοιχία με ελληνικές περιπτώσεις. Αλλωστε, η προσέγγιση είναι ελληνοαρμενική, καθώς και οι δύο χριστιανικές κοινότητες έπρεπε να «εκκαθαριστούν». Πλήθος προσώπων (κατοίκων, διπλωματών, ναυάρχων, πολιτικών) έρχεται στο προσκήνιο σε αυτή την πυκνή, και όχι συναισθηματική, αφήγηση της Marjorie Housepian (η οποία το 1957 είχε γράψει και ένα μυθιστόρημα, το «A Houseful of Love», που είχε σημειώσει επιτυχία).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η σκακιέρα της επιρροής στη Μικρά Ασία, και η Housepian είναι σαφής καθώς παρουσιάζει την ελληνοτουρκική σύγκρουση ως αντιπαράθεση των συμφερόντων της Βρετανίας (που «χρησιμοποίησε» την Ελλάδα) και της Γαλλίας και της Ιταλίας (που «χρησιμοποίησαν» την Τουρκία). Η Ιταλία, έχοντας ήδη στην κατοχή της τα Δωδεκάνησα, ζητούσε επίμονα τα ίδια μικρασιατικά εδάφη που ήθελαν και οι Έλληνες.

Διαβάζοντας σήμερα αυτό το βιβλίο σκέφτεται κανείς πόσος χρόνος έπρεπε να διανυθεί ώστε να έχουμε πολλές και έγκυρες προσεγγίσεις γύρω από το θέμα. Ο αναγνώστης σήμερα είναι προϊδεασμένος και έχει εμπλουτιστεί με τη ματιά και άλλων ιστορικών, όπως του Hervé Georgelin και του Giles Milton. Ακόμη και το ντοκιμαντέρ της Μαρίας Ηλίου έχει διαμορφώσει ένα νέο τοπίο πλέον. Αλλά το βιβλίο της Housepian, πρωτοπόρο και πλούσιο σε στοιχεία, παραμένει αξία κλασική.

<http://www.kathimerini.gr/781579/article/politismos/vivlio/to-telos-ths-smyrnhs>